

На стръмен площад, прегърнат от напукани глинени стени, беше пазарът на Ел Масоа. Пустинният вятър мъкнеше от континента пясъци, поръждавели от слънцето камили и въздишки. Пъстри чергила танцуваха под протяжните стенания на свирките, шатри вдигаха прашните си поли и тогава блясваха тъжните цветове на керамичната глеч, дървените обувки с върви от овча кожа, медните кореми на тави и кафеници. Под пейките, сред хоровода на затлъстели тъмнозелени мухи, спяха деца и сънуваха хляб без червеи и реки без крокодили.

Той очевидно беше чужденец. Кафявата му риза ухаеше на сапун, имаше силни и спокойни ръце, рижите му коси падаха върху раменете и прегръщаха посребрената му брада. Никой не беше го виждал досега, никой не забеляза кога и как пристигна — може би на кон, може би на птица. Не викаше, не молеше, не убеждаваше; и нямаше за какво — масата пред него беше празна.

„Това е ТОЙ.“ — си казваха всички и мозъците им изплуваха от маранята на леността. „Това е ТОЙ.“ — изтръпнаха жените и целунаха челата на децата си. Никой не знаеше какво означава лаконичното ТОЙ — може би дъжд, може би надежда, може би дом. ТОЙ идва отнякъде и носи нещо със себе си, нещо невидимо, което засега е само обещание.

Когато Джалил тръгна към горния край на площада, децата спряха да плачат, свирките млъкнаха и мъжете взеха ножовете в ръце. При него трябваше да отиде Джалил, защото беше виждал морето, знаеше какво представляват облаците и не се страхуваше от сухия северен вятър.

Джалил застана пред човека с рижите коси, показва му празните си длани и почти минута мълча.

— Откъде си, приятелю? — попита накрая Джалил.

— Не съм оттук.

— Ние всички сме от другаде и за другаде.

Непознатият му посочи с длан пейката до себе си.

— Продаваш ли? Ти сигурно си търговец, дошъл от морето. — каза Джалил.

— Не продавам и не съм дошъл от морето.

— Богат си.

— Богат ли? — попита човекът с рижите коси. — Богат с какво?

— Може би имаш много злато или много жени, не знам. — почти се усмихна Джалил.

— Може би. — каза другият. — И аз не знам.

Джалил си помисли, че дори там, край морето, не беше виждал толкова странен човек. Лицето му беше и тъжно, и весело, а очите — дълбоки, малки, хитри.

— Ти трябва да продадеш нещо.

— Не мога, нямам какво.

Агоп Мелконян - Легенда за пазара в Ел Масоа

Написано от Мартин Петков
Събота, 13 Ноември 2010 14:48

— Трябва. — отсече Джалил. — Хората искат да купуват. Хляб, месо, украшения, плат, мазила против болести — каквото искаш, но трябва да продаваш.

Непознатият погледна смълчания пазар, любопитните очи изпод чергилата и забрадките, набръчканите коремчета на децата, тънките ребрени костици и кривите им крачета.

— От какво се страхувате най-много, Джалил?

— Ти знаеш името ми?

— От какво се страхувате най-много?

След час слънцето ще се скрие, ще дотича — самонадеян и дързък — сухия северен вятър, бързият пясък ще плъзне по бавния пясък и пустинята ще заплаче. Всеки ден е като отминалия и като следващия, затова хората тук не бързат.

— Най-много се страхуваме от реката. — започна бавно Джалил. — Реката целува корените с вода, но после става голяма и могъща и открадва плодовете. Най-много се страхуваме от вятъра. Той влиза в нас и ни отвява, превръща скалите в пясъци, домовете ни в хвърчила и думите ни в птици. Най-много се страхуваме от слънцето, защото изсушава децата и изпива водата от кладенците. Най-много се страхуваме от проказата, защото — като развратница — обича всички. Не, най-много се страхуваме от края.

Човекът с рижите коси слушаше внимателно и гледаше началото на залеза.

— Джалил, знаеш ли пещерата Ел Джафра?

Агоп Мелконян - Легенда за пазара в Ел Масоа

Написано от Мартин Петков
Събота, 13 Ноември 2010 14:48

— Знам я. Всеки, който остане няколко дни там, умира.

— Там има уран. Знаеш ли какво е уран?

— Не. Знам, че всеки, който остане няколко дни там, умира.

— Искам да взема от камъните на Ел Джафра. Имам нужда от тях, защото не мога да се върна в моя дом.

— Твоят кон има нужда от камъните на Ел Джафра?

— Да, Джалил. Моите приятели са там и чакаме да ни разрешите.

— Камъни има много, вземайте.

— Не искаме така, Джалил. Тези камъни са ваши, ние трябва да ги купим.

— Камъните даваме без пари.

— Камъните на Ел Джафра са други. Трябва да ги купим.

— Добре. — рече Джалил. — И какво предлагаш срещу тях?

Едва сега той забеляза, че онзи с рижите коси носи кожена торба, на която започна

Агоп Мелконян - Легенда за пазара в Ел Масоа

Написано от Мартин Петков
Събота, 13 Ноември 2010 14:48

бавно да развързва възлите, сякаш се страхуваше да се раздели с нещо, донесено отдалеч.

— Тази лампа ще свети до края на света и ще прави нощите ви като ден.

— В нашите домове светят свещи от камилска мас. Пък и кой ще живее до края на света...

— Вземи тогава тези жълти зрънца, с тях жените ви ще раждат без болка.

— Жените трябва да раждат в кръв и болка. — каза Джалил. — Иначе няма да обичат децата си.

— На това стъкло можеш да гледаш всички градове, всички реки, всички хора по земята.

— И моретата?

— И тях.

— Нямам право да открадвам градовете и моретата.

Чужденецът го погледна с молба.

— Нямам друго, Джалил, а камъните на Ел Джафра ми трябва.

Агоп Мелконян - Легенда за пазара в Ел Масоа

Написано от Мартин Петков
Събота, 13 Ноември 2010 14:48

Двамата замълчаха. Слънцето лягаше в червено фередже зад хоризонта, прощалните му лъчи бягаха по пясъчните хълмчета, удряха се в глинените стени, които от това ставаха още по-гърбави. Децата се бяха раздвижили, шляпаха в тлъстия прах и целуваха косматите ноздри на камилите, а майките ги викаха с ръце, защото след малко щеше да дойде сухия северен вятър; тогава всички ще прилекнат до стените, ще обвият главите си с тънки бели шалове и ще спят до гладното утро, когато терорът на слънцето ще смени терора на вятъра. Докато се събудят с един по-малко; тогава никой няма да плаче, ще оставят мъртвия на пясъка извън оазиса и ще се върнат да чакат вятъра, после слънцето, после вятъра...

— Аз мога да ви продам време. — каза рижият.

— Време ли?

— Време. Мога на всеки да дам пет, десет години повече, отколкото има да изживее.

— А откъде ще вземеш това време, човече?

— От себе си. Ние живеем дълго, ние имаме много години и можем да ги продаваме.

— И какво ще искаш срещу времето?

— Камъните на Ел Джафра.

— Моите хора не разбират за какво са нужни тези камъни. Взemi ги, а срещу годините искай нещо друго.

След това Джалил се изправи пред тълпата и извика:

— Този продава време, продава години живот. И ги дава евтино. Елате насам.

Първи беше някакъв старец. Лицето му приличаше на засъхнала птича следа върху кал, а тялото му потръпваше при всеки порив на вятъра.

— Дай ми десет години, момче.

— За какво ти трябват?

— Имам млада жена. Да й се радвам.

— Продавам ти десет години. Срещу една ябълка.

После дойде сляпа жена.

— Искам само пет. — каза тя.

— Ти живееш в мрак, за какво ти са?

— Искам пет години повече да гледам моята тъмнина.

— Давам ти ги за една ябълка.

Агоп Мелконян - Легенда за пазара в Ел Масоа

Написано от Мартин Петков
Събота, 13 Ноември 2010 14:48

Дойдоха останалите, всеки бързаше, всеки искаше да вземе повече. Те блъскаха другите пред себе си, караха се, крещяха, ругаеха.

— Искам двадесет години.

— Искам само тридесет.

— Не бързай, не ти трябват!

— Аз искам да живея!

— Аз трябва да живея!

— Аз обичам да живея!

Купчината ябълки пред рижия растеше. Някои не даваха и това, защото бързаха, страхуваха се, че стоката ще свърши. Отзад започнаха да се бият, децата свиреха с уста, жените плачеха, но мъжете бяха по-силни и отиваха напред. Пазарът в Ел Масоа беше разбунено обиталище на свирепи оси, затова никой не забеляза, че чужденецът посивя, раменете му се отпуснаха, ръцете му станаха слаби и неуверени.

— Стига... Не мога повече. — каза той.

— Дай! — крещяха мъжете. — Ние ти плащаме, дай!

Рижият се хвана за гърдите, лицето му побеля, в очите му имаше страх и молба,

Агоп Мелконян - Легенда за пазара в Ел Масоа

Написано от Мартин Петков
Събота, 13 Ноември 2010 14:48

изненада и укор; бавно и безмълвно се свлече в праха на площада, краката му се изпънаха и свиха в няколко конвулсии, а покрай устните му изпълзя тънка ивица светлосзелена кръв.

— Времето му свърши. Няма повече какво да продава. — каза Джалил. — Ще му върне ли някой от своите години?

Всички обърнаха гръб, гледаха прашните си ходила и поеха към домовете от чергила.

— Никой ли не иска да върне поне малко от своите години?

— Защо, Джалил, ние честно си ги купихме, те са вече наши.

Отново гръмнаха даули и зурни, големите зелени мухи се разбудиха и камилите отвориха равнодушно очи. Едно момченце отиде до дървената пейка, огледа се предпазливо, скри няколко ябълки под мръсната си фланелка и избяга.

Край

Из "Спомен за света" 1980г.